

INDUSTRINS REFORMAGENDA

Vi leder den hållbara
omställningen

Innehåll

Ett initiativ för välfärdssamhället Sverige	3	5. Säkra framtidens elförsörjning	14
I. En offensiv agenda för Sverige som industrination	4	6. Stärk infrastrukturen och effektivisera godstransporterna	16
II. Industrin är avgörande för Sveriges ekonomi	5	7. Ta täten i digitaliseringen	18
III. Sveriges position som ledande industrination måste säkras	6	8. Stärk industrins kompetensförsörjning	20
IV. Industrins reformagenda	8	9. Modernisera arbetsmarknaden	22
1. Effektivisera tillståndsprocesserna	8	10. Satsa mer på FoU	24
2. Minska regelbördan	9	11. Förbättra villkoren för startups	26
3. Möjliggör klimatomställningen	10	12. Försvara den öppna ekonomin och den inre marknaden	28
4. Riv hindren för den cirkulära ekonomin	12	V. Sverige ska vara ett av världens mest konkurrenskraftiga länder	30

Ett initiativ för välfärdssamhället Sverige

Denna rapport är en uppdaterad version av Industrins reformagenda - Så får industrin fart på tillväxten, som vi presenterade hösten 2020. Då befann sig Sverige mitt uppe i coronapandemin.

Coronapandemin har inneburit stora utmaningar för samhället, men också visat hur viktig industrin är för svensk ekonomi. Industrin har i många avseenden klarat pandemin bättre än andra näringsgrenar, vilket gynnat ett industriland som Sverige. Nu tar vi ett steg vidare och visar hur svensk industri, med rätt

förutsättningar, kan leda den hållbara omställningen. I ett gemensamt projekt har industrins 14 ledande bransch- och arbetsgivarorganisationer i Sverige samlats kring en genomarbetad agenda för att långsiktigt stärka industrins konkurrenskraft.

Ett stort tack till alla som deltagit för värdefulla bidrag!

Stockholm, september 2021.

Anna Ryberg Ågren, vd
Bygghandelsindustrierna

Lena-Liisa Tengblad, vd
Gröna arbetsgivare

Ravindra Parasnis, vd
Grafiska Företagen

Per Hidesten, vd
Industriarbetsgivarna

Björn Hellman, vd
Livsmedelsföretagen

Cecilia Tall, generalsekreterare
TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag

David Johnsson, vd
TMF, Trä- och Möbelföretagen

Viveke Ihd, vd
Återvinningsindustrierna

Magnus Huss, förbundsdirektör
IKEM - Innovations- och Kemiindustrierna

Viveka Beckeman, vd
Skogsindustrierna

Mårten Sohlman, vd
SBMI, Sveriges bergmaterialindustri

Klas Wählberg, vd
Teknikföretagen

Maria Sunér, vd
Svemin

Bo-Erik Pers, vd
Jernkontoret

I. En offensiv agenda för Sverige som industrination

Industrin utgör grunden för välbefindandet i vårt land och industrins betydelse för Sverige har de senaste åren blivit allt tydligare. Genom nya stora industriella satsningar såsom utvecklingen av fossilfri stålproduktion och storskalig batteritillverkning tydliggörs hur industrin medverkar till att utveckla vårt samhälle för att möta nya utmaningar.

De investeringar som nu sker är bara början. För att förverkliga omställningen mot hållbarhet och för att industrin ska kunna fortsätta generera välbefindande krävs politisk handlingskraft av en annan omfattning än den vi sett på senare år.

Investeringar i infrastruktur måste öka och samhällsbyggnad måste växla upp för att möjliggöra omställningen. Mer resurser behöver gå till investeringar och mindre till offentlig konsumtion och bidrag till hushållen. Med genomtänkta och mer ambitiösa satsningar på utbyggd och upprustad infrastruktur förändras den underliggande dynamiken i ekonomin på ett sätt som skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar tillväxt.

Under många decennier har det politiska intresset för industrin mest handlat om hur industriell verksamhet ska regleras och begränsas i relation till andra intressen. Nu behövs ett nytt perspektiv och en annan attityd. Hinder som försvårar industriell utveckling, investeringar och klimatomställning måste rivas. Politiken behöver genomsyras av en ambition att lyfta vår konkurrenskraft. Vi behöver ett nytt samförstånd mellan politiker, myndigheter och svensk industri för att lyfta Sverige som industrination och skapa en hållbar tillväxt.

Vårt förslag har som uttalad ambition att Sverige senast år 2025 ska rankas som ett av världens fem mest konkurrenskraftiga länder i World Economic Forum Global Competitiveness Index. I den senaste rankningen, som är från 2019, finns Sverige på plats åtta, men mellan år 2008 och 2013 återfanns Sverige bland topp fem varje år. Dit ska vi igen.

Vi som representerar industrin presenterar i denna rapport de prioriteringar som måste göras och förändringar som måste komma till för att industrin ska kunna få fart på tillväxten och stärka Sveriges konkurrenskraft. Vi har identifierat tolv reformområden som sammantaget är särskilt relevanta för industrins utveckling. De förslag som presenteras har olika stor betydelse för olika branscher och industrigrenar. Den gemensamma reformagendan utgör ett ramverk och de tolv reformområdena är inte viktade mot varandra.

Industrins tolv reformområden är:

1. Effektivisera tillståndsprocesserna
2. Minska regelbördan
3. Möjliggör klimatomställningen
4. Riv hindren för den cirkulära ekonomin
5. Säkra framtidens elförsörjning
6. Stärk infrastrukturen och effektivisera godstransporterna
7. Ta täten i digitaliseringen
8. Stärk industrins kompetensförsörjning
9. Modernisera arbetsmarknaden
10. Satsa mer på FoU
11. Förbättra villkoren för startups
12. Försvara den öppna ekonomin och den inre marknaden

II. Industrin är avgörande för Sveriges ekonomi

Sveriges enastående utveckling till ett modernt välfärdssamhälle hade inte varit möjlig utan en internationellt framgångsrik och konkurrenskraftig industri. Precis som vid det moderna samhällets genombrott i slutet av 1800-talet och precis som vid välfärdsstatens genombrott efter andra världskriget spelar industrin en nyckelroll.

Det hävdas emellanåt i den allmänna debatten att industrin i Sverige sedan länge är på tillbakagång – somliga hävdar till och med att den mer eller mindre har spelat ut sin roll – och att Sverige numera är ett utpräglat tjänstesamhälle. Samtidigt finns det en utbredd uppfattning att tjänstesektorn är betydligt mindre utsatt för internationell konkurrens än industrin, vilket synes leda till slutsatsen att den svenska ekonomin har blivit och kommer att bli allt mindre konkurrensutsatt.

”Vi behöver ett nytt samförstånd mellan politiker, myndigheter och svensk industri för att lyfta Sverige som industrination och skapa en hållbar tillväxt.”

Det här synsättet leder fel. Det är visserligen sant att industrin, såsom den mäts i nationalräkenskaperna, gradvis har minskat sin andel av den svenska ekonomin under de senaste decennierna. Detta är i stor utsträckning en statistisk synvilla, eftersom många av de tjänster som tidigare utfördes inom ramen för industriföretagen numera är outsourcade till externa tjänsteleverantörer. Därtill har tjänsteproduktionen som genereras av industrin också utvecklats och blivit allt större över lång tid. Tjänsteleverantörer har i sig expanderat tack vare ökad efterfrågan, inte minst från industrin.

Tar man hänsyn till de indirekta kopplingarna mellan industrin och tjänsteproduktionen svarar industrin fortfarande för närmare en tredjedel av förädlingsvärdet och sysselsättningen i det svenska näringslivet. Industrins andel av BNP, det vill säga det samlade värdet av alla varor och tjänster som produceras i landet, uppgår till 20 procent. Industrin står vidare för 16 procent av sysselsättningen.

Industrins betydelse för samhällsekonomin är mycket större än så. En stor del av de skatteintäkter som krävs för att finansiera de offentliga verksamheterna genereras i industrin. På nationell nivå svarar exempelvis skatteintäkterna, som är baserade på lönesumman, för över 70 procent av kommunernas och regionernas samlade intäkter. Av dessa utgör inkomstskatter från direkt och indirekt anställda i industrin 15 procent.

Antalet sysselsatta inom kommunsektorn och staten som finansieras av skatter från industrin uppgår till cirka 185 000 personer. Tillsammans med de cirka 800 000 personer som har jobb direkt och indirekt genom efterfrågan på industriföretagens produktion, kan närmare en miljon jobb i Sverige härledas till industrin.

En stor del av samhällsekonomin investeringar är koncentrerade till industrin. År 2020 stod gruv- och tillverkningsindustrin för 18 procent av de totala fasta investeringarna. När det kommer till investeringar i forskning och utveckling är industrins andel cirka 50 procent av totalen i ekonomin. Industrin är också den del av ekonomin som har bäst förutsättningar för snabb produktivitetstillväxt. Eftersom produktiviteten är välståndets moder är en konkurrenskraftig industri en förutsättning för fortsatt stark svensk välståndsutveckling under kommande decennier.

Med rätt förutsättningar kan svensk industri bidra till fortsatt god svensk välståndsutveckling och stärkt välfärd. Detta kräver att vissa ramvillkor är uppfyllda så att svensk industri kan förbättra sin internationella konkurrenskraft. Svensk industri har en underliggande konkurrensnackdel: hemmamarknaden är liten och de geografiska avstånden till de stora marknaderna är stora. För att kompensera för dessa nackdelar måste svenska skatter, regler, arbetskraftskostnader, etcetera, vara utformade så att svensk industri sammantaget är konkurrenskraftig.

För att säkra industrins utvecklingsmöjligheter i Sverige måste den svenska regeringen systematiskt bevaka den EU-lagstiftning som är under utveckling, så att den inte omöjliggör eller försvårar industrins villkor i Sverige. Att stå upp för det svenska perspektivet och den svenska modellen på EU-nivå har visat sig allt viktigare, då vi ser förslag som kraftigt påverkar eller försämrar för svensk industri; bland annat taxonomin, EUs politik kring skogen och möjligheten att nyttja Sveriges råvaruresurser, samt regelverken kring den sociala pelaren.

Klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar. Det är därför viktigt att välriktade och effektiva åtgärder sätts in för att bromsa den globala uppvärmningen.

Riksdagen har antagit ett klimatramverk som innebär att Sverige senast år 2045 inte längre ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Svensk industri spelar en helt central roll i arbetet för att nå detta mål. Idag är det industrin som har tagit ledningen i utvecklingen, snarare än politiken. Genom innovationer och teknologisk utveckling kan klimatsmarta produkter och produktionsprocesser möjliggöra en långsiktigt hållbar tillväxt och välståndsökning.

III. Sveriges position som ledande industrination måste säkras

Den första utgångspunkten i denna rapport är att svensk industris konkurrenskraft måste stärkas.

Sverige är en industrination med anor. Vi är alltså ett av världens ledande export- och industriländer. Sverige rankas som ett av världens 25 största exportländer trots att vi räknat i folkmängd placerar oss på 88:e plats bland världens länder. Den svenska exportutvecklingen sedan 2008 har varit svag relativt andra industrinationer som till exempel Tyskland. Orsakerna bakom utvecklingen är en kombination av underliggande svenska problem och att svenska industriföretag valt att förlägga sin verksamhet till andra länder med mer gynnsamma villkor i en global konkurrens.

Grundläggande för den svenska industrins konkurrenskraft är ett gynnsamt näringslivsklimat där skatter och kostnader som belastar företag ska vara förutsägbara och på en rimlig nivå. En annan avgörande faktor för Sveriges konkurrenskraft är att säkra kompetensförsörjningen. Sverige behöver bättre matchning på arbetsmarknaden, struktur och finansiering för livslångt lärande och ett förändrat utbildningssystem med hög kvalitet och som premierar samverkan.

Den andra utgångspunkten i denna rapport är att EU:s inre marknad och den globala frihandeln ska värnas och utvecklas.

Konkurrenskraft är meningslös utan tillgång till marknader. För ett exportberoende land som Sverige är det avgörande att våra företag får tillgång till internationella marknader på lika villkor som företag från andra länder. I detta avseende intar EU:s inre marknad en särställning. Hit går ungefär tre fjärdedelar av vår export.

De strömningar som nu tilltar inom EU med ambitioner att lätta på konkurrenslagstiftningen, öka statlig marknadsintervention, till exempel genom att bygga "national champions" och en ökande tilltro till politikernas förmåga att peka ut framtidens tillväxtområden, är djupt oroande. Denna inriktning bidrar definitivt inte till målet att göra EU till världens mest innovativa och konkurrenskraftiga region.

Frihandel ger tillväxt och tillväxt ger välstånd. Frihandeln hotas idag av handelskrig, geopolitik, nationalism och protektionism. Det finns dessutom tecken på att Coronakrisen förstärkt denna utveckling. Detta är oroande och måste motverkas av såväl Sverige som EU.

Den tredje utgångspunkten för denna rapport är att Sverige måste bli mer attraktivt för industriella investeringar.

För det krävs tydliga incitament för företagen att satsa på forskning och innovation här i Sverige, samtidigt som de statliga satsningarna på forskning och utveckling behöver öka. Effektivare och mer förutsägbara tillståndprocesser – inte minst när det gäller miljötillstånd – innebär också förbättrade förutsättningar för investeringar. Dessutom måste politiken säkerställa såväl tillgången på energi till konkurrenskraftiga priser som tillgången på god infrastruktur.

Att starta, driva och utveckla industriella verksamheter är kapitalkrävande. Det kapital som krävs rör sig lätt över gränser och söker sig till de projekt som ger bäst avkastning till lägst risk. Om det inte anses intressant att investera i industriella projekt i Sverige eller om det inte finns tillgång till rätt kompetens söker sig kapitalet till projekt i andra länder. Om vi inte kan hävda oss kommer det att leda till en utarmning av industrin i Sverige. I förlängningen hotar en nedåtgående spiral.

Därför är det helt avgörande att Sverige uppfattas som ett attraktivt investeringsland. Vi har många fördelar, såsom ett stabilt politiskt system, förtroende för arbetsmarknadsmodellen och ett industriellt kunnande rotat i ett industriellt arv. Men det räcker inte. För att få den tillväxt vi behöver i industrin måste mer kapital söka sig till industriella projekt i Sverige.

Den fjärde och sista utgångspunkten för denna rapport är att satsningar på digitalisering, hållbarhet och klimat måste fortsätta.

Sverige är och ska fortsatt vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion. För att försvara och utveckla vår position måste såväl hållbarhetsagendans som digitaliseringsens möjligheter användas än bättre.

Hållbar utveckling är en självklar grund för samhällets utveckling. Det är också en självklar prioritering för industrin. Att vara hållbar i alla tre dimensionerna – miljömässigt, socialt och ekonomiskt – är en förutsättning för att vara konkurrenskraftig. Industrin är en förutsättning för att skapa hållbarhet i samhället, inte minst genom innovativa klimatsmarta lösningar och produkter. Utöver att industrin också skapar ekonomisk tillväxt och arbetstillfällen.

Sverige och svensk industri ligger i framkant vad gäller klimat och hållbarhet. Detta är en position som ska bevaras. Satsningar på dessa områden måste därför fortsätta, inte minst kopplat till investeringar, forskning och innovation.

Den snabba utvecklingen av informations- och kommunikationsteknologi, det vill säga digitaliseringen, driver en snabb omvandlingsprocess i världsekonomin. Framväxande teknologier inom till exempel artificiell intelligens, robotisering och trådlös kommunikation gör det möjligt för industrin att höja sin produktivitet, att nå nya marknader, sänka kostnader och samtidigt skapa nya produkter, affärsverksamheter och arbetstillfällen. Men den leder också till ny konkurrens. De företag och länder som inte förmår ta tillvara digitaliseringens kraft kommer att hamna på efterkälken.

En ökad digitalisering kan även till exempel stödja effektivisering av produktionsprocesser i industrin. Sverige har länge rankats som ett av världens mest digitaliserade länder. Men på vissa områden ligger vi inte i topp och vi är ständigt utmanade. Ett särskilt orosmoln är digital infrastruktur, där utvecklingen i Sverige går för långsamt.

”Sverige är och ska fortsatt vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion.”

IV. Industrins reformagenda

Vår reformagenda beskriver vad som krävs för att svensk industri på bästa sätt ska kunna bidra till att få fart på tillväxten och stärka sin egen konkurrenskraft.

1. Effektivisera tillståndsprocesserna

Miljölagstiftningen har bidragit till att åstadkomma stora förbättringar av miljöprestandan i Sverige. Industrieföretag har gjort mycket stora investeringar som lett till minskade utsläpp. Hållbarhetsarbete är en integrerad del av den svenska industrin.

För att Sverige ska ha en chans att klara såväl klimatomställning som tillväxt är det nödvändigt att snarast åstadkomma en radikal förbättring av processen för verksamhetstillstånd. Oförutsägbarheten i dessa processer utgör ett av de absolut största hindren mot industrins utveckling, inte minst hotar den utvecklingen mot ökad hållbarhet. Cementas nyligen avvisade tillståndsansökan för fortsatt verksamhet visar tydligt att tillståndsprocesserna är alldeles för oförutsägbara och att detta sätter stopp för investeringar; i just detta fall omställning till världens första koldioxidneutrala cementproduktion.

Miljöstillståndsprocessen präglas idag av långa beslutstider, omfattande utredningsbördor, oförutsägbarhet, rättsosäkra tolkningar och krav från myndigheter som uppträder som parter i tillståndsprövningar. Samtidigt har miljöprövningsprocesserna fått allt större betydelse och mer omfattande konsekvenser då både naturskyddsbestämmelser och vattenförvaltningsbestämmelser kommit att styra tillåtligheten för många verksamheter. Dagens tillståndsgivning präglas av otydlighet och är därför inte rättssäker. Därmed försvårar den en nödvändig utveckling av verksamheter som är viktiga för samhället i stort, inte minst klimatomställningen. Cementafallet är ett skolboksexempel på de problem som industrin påtalat under flera år.

Prövningarna tenderar ibland att handla om detaljer i stället för att lägga tyngden på de relevanta miljöfrågorna. Detta tar stora resurser i anspråk både hos företag, domstolar och myndigheter samtidigt som miljönyttan många gånger kan ifrågasättas. Att myndigheter på mer eller mindre klara grunder försöker hindra nya och ändrade verksamheter från att tillåtas innebär stor osäkerhet för den sökande, liksom för rätts- och samhällsutvecklingen i stort.

De processuella regler som styr miljöstillståndsprövningen behöver ändras för att bättre kunna ta tillvara de intressen som miljöbalken ska främja. Dagens system är uppbyggt som en tvistemålsprocess vilket inte lämpar sig för miljöstillståndsprövningar. En tillståndsprövning är inte en tvist som ska lösas. Tvärtom bygger systemet på att myndigheter borde hjälpa domstolen att fatta beslut som på bästa sätt främjar miljöbalkens mål men som inte hindrar industrins utveckling. Domstolen måste utöva aktiv processledning och även ha större egen utredningsskyldighet, även i den inledande kompletteringsrundan. Detta behöver tydliggöras och preciseras i miljöbalken.

Den under hösten 2020 tillsatta utredningen om en modern och effektiv miljöprövning har ett viktigt ansvar att föreslå ändringar som åstadkommer verklig förbättring, som stärker rättssäkerheten och tydliggör samt effektiviserar miljöstillståndsprocessen. Ansvariga politiker har sedan ansvar att skyndsamt besluta om de ändringar som behövs. Angående påtryckningarna om tillfälliga tillstånd visar Cementafallet att sådana inte är lämpliga i branscher som bedriver varaktig och platsbunden verksamhet, och som dessutom regelbundet får förnyade krav genom uppdateringar inom ramen för Industriutsläppsförordningen eller att verksamheten kontinuerligt utvecklas. Av liknande skäl är förtursförfaranden olämpliga. Se istället till att prövningarna fungerar effektivt för alla.

Utöver förändringar i lagar, instruktioner och anslag behövs även förbättrad samverkan och ett förstärkt förtroende mellan industrin och de myndigheter som hanterar miljöstillståndsprocesserna. Vi behöver en gemensam målbild och en samsyn om värdet av tillväxt och industriell utveckling. Givetvis med så låg miljöpåverkan som möjligt och utifrån en balanserad avvägning mellan kostnad och nytta.

Våra förslag:

- Ändra miljöbalkens processuella regler för att förtydliga vilka olika roller som sökande, berörda myndigheter och domstol har. Låt domstolen få större ansvar för att utreda och leda prövningen. De myndigheter som deltar ska fungera som expertstöd till domstolen och inte som motparter i en rättsprocess.
- Ändra miljöbalken så att befintliga verksamheter som huvudregel ska prövas genom ändringstillstånd.
- Gör en översyn av miljöbalkens materiella bestämmelser i syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig och fokuserad prövning som tar sikte på de huvudsakliga miljöfrågorna och inte detaljer, med bättre rättssäkerhet och förutsägbarhet för sökanden.
- Ge mark- och miljödomstolarna mer resurser för att öka antalet domare med teknisk kompetens.
- Säkerställ att intresset av samhällsnytta och hållbar utveckling tillvaratas bättre i prövningen. Överväg om en särskild myndighet bör inrättas för detta ändamål.
- Satsa på att myndigheterna bygger upp god teknisk och miljömässig kunskap om industrins verksamheter.
- Se över myndigheternas instruktioner och anslag. Regeringen måste tydliggöra för miljömyndigheterna att deras roll inte enbart är att skydda miljön utan också att stödja hållbar tillväxt och industrins utveckling.

2. Minska regelbördan

Svenska industriföretag verkar i en global konkurrensutsatt miljö. Det ställer höga krav på utveckling och på en allt effektivare produktion. I konkurrentländerna finns ett tryck på att regeringar och myndigheter ska stärka den egna industrins konkurrenskraft med regelförenklingar. Sverige har i det sammanhanget halkat efter. Det behövs ett omtag i regelförbättringsarbetet med en ny regelprocess för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft.

Ett av de största hindren för ett konkurrenskraftigt företagsklimat i Sverige är den kraftigt ökade regelbördan och ineffektiviteten i de regelverk som omgärdar företagandet i Sverige. Komplexa regelverk återfinns alltid bland de frågor företagsledare pekar ut som tillväxthinder.

OECD visade i en undersökning från 2019 att Sverige halkar efter andra OECD-länder i regelförbättringsarbetet och att inga förbättringar skett sedan förra undersökningen 2015. Tillväxtverkets mätningar visar att företagens administrativa kostnader för att hantera reglerna har ökat med hela fyra miljarder kronor, mellan åren 2013-2020. Produktions- och investeringskostnaderna har ökat med åtta miljarder mellan åren 2016-2020. Denna utveckling gagnar inte svensk industri.

Konsekvenserna av nya regler måste analyseras bättre. Regelrådets granskning visar att en stor del av de konsekvensutredningar som görs håller låg kvalitet. Dessutom konstaterar Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi, ESÖ, i en rapport att den svenska regeringen ställt sig vid sidan av det utvecklingsarbete för metodutveckling och implementering av samhällsekonomiska konsekvensanalyser som EU och OECD driver.

Det behövs förbättringar i hur Sverige utvärderar och följer upp regleringar och policyinsatser av olika slag. Det är något OECD, Världsbanken och många forskare har pekat på. Många företag upplever en överimplementering eller annorlunda tillämpning av EU:s regelverk i Sverige jämfört med andra länder. Det leder till ökade kostnader och i förlängningen dyrare produkter och tjänster vilket försvagar svensk industris konkurrenskraft.

”Företagens administrativa kostnader för att hantera reglerna har ökat med hela fyra miljarder kronor, mellan åren 2013 - 2020.”

Det behövs tydliga principer om kostnadseffektivitet vid regelgivning, systematisk utvärdering av regelverk, komplettering och återremittering av bristfälliga konsekvensutredningar, tidiga samråd med industrin och tydliggörande av att överimplementering vid genomförande av EU-lagstiftning ska undvikas.

Svenskt Näringsliv har tagit fram förslag till en ny förbättrad regelprocess. Den s.k. Förenklingsutredningen har lagt ett liknande förslag i SOU 2021:60. Det gemensamma med förslagen är att de pekar ut flera centrala åtgärder som tillsammans skulle leda till en förbättrad regelprocess.

Utvecklingen av företagens regelkostnader måste vara lägre än i jämförbara länder. Detta bör mätas mot den totala regelkostnaden, inte bara mot den administrativa bördan. Andelen företag som upplever regelverket som tillväxthindrande måste minska. Tillväxtverkets årliga rapport ”Företagens villkor och verklighet” utgör en bra grund för att följa och utvärdera utvecklingen på detta område. Utvecklingen i Sverige bör utvärderas i en årlig jämförelse med våra viktigaste konkurrentländer.

Våra förslag:

- Inför en ny regelprocess i Sverige i linje med Svenskt Näringslivs och Förenklingsutredningens förslag.
- Inför en princip med krav på kostnadseffektivitet vid regelutformning – nyttan måste överstiga kostnaden. Genomför systematiska utvärderingar av regelverk samt vidta åtgärder för att öka kvalitén på konsekvensanalyser.
- Säkerställ att regelverk är teknikneutrala. Inför strukturerade samråd för att identifiera regelverk som hindrar nya produkter eller innovationer.
- Genomför tidiga samråd med industrin och uppmärksamma risken för överimplementering vid genomförande av EU-lagstiftning. Ta fram jämförelser som visar hur andra medlemsstater tillämpar motsvarande regelverk. Principen bör vara att EU-direktiv införs på miniminivå i den nationella lagstiftningen.

3. Möjliggör klimatomställningen

Sveriges riksdag har slagit fast att Sverige ska bli en fossilfri välfärdsnation och har i det klimatpolitiska ramverket satt långsiktiga klimatmål. Detta ger industrin långsiktiga och förutsägbara mål att förhålla sig till. Samtidigt ska nationella åtgärder inte öka klimatpåverkan utanför Sveriges gränser eller äventyra svensk industris konkurrenskraft.

Svensk industri är optimistisk till att klimatmålen kommer att kunna uppnås, men det kräver långsiktiga spelregler, omfattande offentliga och privata investeringar samt samverkan med industrin. Industrin i Sverige kan bidra till global omställning genom alltifrån nya koldioxidneutrala tekniker till produktion och export av klimateffektiva produkter och lösningar. Den svenska klimatpolitiken måste utgå från långsiktiga förutsättningar för omställning och från vilka reformer och investeringar som möjliggör teknikskiften, innovation och faktiska utsläppsminskningar globalt. En avgörande faktor för industrins klimatomställning är att företagen fortsatt kan vara konkurrenskraftiga på marknaden.

Enskilda företag och branscher har höga ambitioner och arbetar aktivt med klimatomställningen. Ett mycket bra exempel på branschnivå är de klimatfärdplaner som tagits fram inom 22 branscher med utgångspunkt i hur konkurrenskraft och grön omställning kan behandlas som en helhet. Färdplanerna beskriver hur respektive bransch kan bli fossilfri med stärkt konkurrenskraft som följd.

Industrins omställningsarbete, bland annat framtagna klimatfärdplaner, bör vara regeringens utgångspunkt för att nå Sveriges klimatmål. Istället för ökad detaljstyrning behöver det offentliga avlägsna hinder och främja omställningen i samverkan med industrin med utgångspunkt från förslag i industrins omställningsarbete och färdplaner. Idag finns både möjligheter och ett antal hinder för att genomföra omställningen. Forskning, utveckling och innovation skapar ny möjliggörande teknik som är avgörande för att svensk industri ska kunna driva på klimatomställningen. Det kan handla om alltifrån nya industriprocesser, lagring och användning av vätgas, till

infångning och användning av koldioxid, batteritillverkning och digitala lösningar. Det offentliga behöver därför bidra med långsiktig finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt och även stödja uppskalning och demonstration.

Det finns stora möjligheter att minska de globala utsläppen genom att öka svensk industris export. Den klimatnytta som svenska produkter och lösningar innebär globalt sett bör tas med i framtagandet av Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Av samma skäl kan förläggande av industriell produktion i Sverige bidra till minskad global klimatpåverkan även om den kan öka det som redovisas som Sveriges påverkan. Att motverka och försvåra industriell produktion och utveckling i Sverige när miljö- och klimatpåverkan av ett specifikt projekt blir mindre här än i andra tänkbara länder är kontraproduktivt.

“Elektrifiering är en av de största möjligheterna för att minska utsläpp av klimatpåverkande gaser från användning av fossila bränslen i industrin.”

Klimatomställningen kommer, trots ökad återvinning, leda till ett kraftigt ökat behov av mineral, metaller och bioråvara. Gapet mellan behov och tillgång måste minska genom att handelshinder avlägsnas och att Sverige bättre tar vara på den inhemska utvinningspotentialen.

Elektrifiering är en av de största möjligheterna att minska utsläpp av klimatpåverkande gaser från användning av fossila bränslen i industrin och transportsystemet. Ett hinder för att åstadkomma detta är bristen på tillförlitlig elförsörjning. Både produktions- och överföringskapacitet måste öka radikalt. De högre priserna på utsläppsrätter driver dock också upp elpriset även för fossilfri el. Detta hindrar industrins omställning och riskerar att sakta ner elektrifieringstakten, varför kompensation för det ökade priset behövs.

Omställning försvåras också av bristande tillgång på kompetens i Sverige. Om industrin ska kunna ställa om krävs kompetens som svarar upp mot industrins behov.

En möjlighet att snabba på omställningen är kravställandet vid offentliga upphandlingar. Stat, regioner och kommuner kan göra betydande insatser för att driva på klimatomställningen genom att fokusera på funktion snarare än teknik och formulera vetenskapligt baserade krav i upphandlingar som bidrar till omställningen.

Avslutningsvis måste politiken se långsiktigt forskningsstöd, ökad elförsörjning, effektivare tillståndsprocesser och framtidsanpassade utbildningssatsningar som delar i en helhet för att skapa förutsättningar för klimatanpassad tillväxt i industrin.

Våra förslag:

- Fokusera klimatpolitiken på att styra genom att skapa förutsättningar för omställningen istället för att tvinga fram utsläppsminskningar genom detaljstyrning.
- Klimatomställningen kräver ökad tillgång till råvaror såsom metaller, mineral och bioråvara. Politiken måste ta tydlig ställning för att möjliggöra ökad brytning av metaller och mineral samt uttag och produktion av bioråvara från skog- och jordbruk.
- Använd branschernas omställningsarbete och genomför de politiska förslagen i klimatfärdplanerna som utgångspunkt i arbetet med att nå Sveriges klimatmål.
- Lägg kraft på att i ett tidigt skede påverka EU:s klimatpolitik och den internationella klimatagendan för att uppnå verklig klimatnytta - med bibehållen internationell konkurrenskraft för industrin.
- Se till att det finns en mer långsiktig finansiering till investeringsstöd som påskyndar omställningen till klimatneutrala industriprocesser och att dessa utformas på ett teknikneutralt sätt som ger lika förutsättningar för alla företag inom EU.
- Sverige ska genomföra den kompensation för utsläppshandelns påverkan på elpriset som ETS-direktivet ger möjlighet till för att öka möjligheterna till elektrifiering.
- Använd offentliga upphandlingar med vetenskapligt baserade krav och livscykelperspektiv för att driva på klimatomställningsarbetet.

4. Riv hindren för den cirkulära ekonomin

Sverige har särskilt goda förutsättningar att ta en ledande roll i utvecklingen mot en cirkulär ekonomi. Svensk industri är i världsklass med skickliga innovatörer som möjliggör produktion och leverans av resurseffektiva varor, lösningar och tjänster. Det finns en stor tillgång på naturresurser, förutsättningar för bioekonomi och en stark vilja att satsa på ett fossilfritt samhälle. Svensk industri är utomordentligt viktig för omställningen till ett resurseffektivt samhälle.

Omställningen behöver gå i flera steg och handlar bland annat om regelförbättringar och incitament. Avfallslagstiftningen, brist på efterfrågan av resurseffektiva tjänster och produkter samt olösta målkonflikter försvårar för svensk industri att göra de investeringar och de förändringar av affärsmodeller som krävs för att gå mot en mer cirkulär ekonomi.

”Det internationella perspektivet är avgörande i arbetet för att nå en cirkulär ekonomi.”

Sverige presenterade i juli 2020 en strategi för cirkulär ekonomi. Industrin ser trots det ett fortsatt behov av åtgärder på alla de punkter som tidigare identifierats som de viktigaste hindren för att nå en cirkulär ekonomi. Det är också av största vikt att Sverige aktivt är med och påverkar EU:s arbete med Circular Economy Action Plan så att de förslag som läggs blir så fördelaktiga som möjligt för svensk industri.

Ett stort hinder för att nå en cirkulär ekonomi är att nuvarande avfallslagstiftning är uppbyggd kring en linjär ekonomi och definitionen av vad som klassas som avfall är alltför generell. Idag klassas varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med, avser att göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med som avfall.

Förutsättningarna för omställningen till cirkulär ekonomi skiljer sig åt mellan olika branscher. Därför behövs olika styrmedel och incitament för olika branscher, material, produkter och tjänster. Nationella särregleringar eller avvikande tolkning av EU-direktiv riskerar att hindra utvecklingen mot en cirkulär ekonomi. Utvecklingen av styrmedel måste också eftersträva likvärdiga förutsättningar och underlätta konkurrens på lika villkor, både i Sverige och inom EU.

Regelverk avseende avfall hämmar utvecklingen. Tolkningar av reglerna är otydliga vilket behöver lösas genom förtydliganden och mer förutsägbar tillämpning av dessa. Definitionen av avfall måste moderniseras för att möta dagens utmaningar. Regelverk och tillämpning av begreppet biprodukt är otydliga, vilket leder till att biprodukter ofta hanteras som avfall helt i onödan. Även uttjänta produkter klassas idag ofta som avfall vilket kan försvåra eller helt hindra effektiv återtillverkning. Detta avskräcker många aktörer från att ta tillvara dessa resurser. Det innebär ett resursslöseri och färre möjligheter till nya affärsmodeller och utvecklingsmöjligheter.

Eftersom många material- och produktflöden är globala är det internationella perspektivet avgörande i arbetet mot en cirkulär ekonomi. Reglerna för transport av avfall behöver

utvecklas eftersom effektiva transporter är en förutsättning för cirkulära och rena materialflöden. Idag försvårar nuvarande avfallslagstiftning transporter inom EU.

För en mer cirkulär ekonomi är tillgången på och äganderätten till avfall för verksamheter och industrin av stor betydelse. Dagens regelverk avseende bland annat de kommunala avfallsmonopolen gör företagen osäkra i sin vilja att investera i återvinning och cirkulära affärsmodeller. Därför måste de kommunala avfallsmonopolen avskaffas.

Avfallsdefinitionen, regler om när avfall upphör att vara avfall, äganderätt till avfall, klassning av biprodukter, samt möjligheter att transportera avfall inom EU måste ses över.

Marknadens efterfrågan på cirkulära produkter och material för att få igång en cirkulär ekonomi måste stimuleras. Offentliga upphandlingar kan fylla en viktig funktion genom att efterfråga funktion, livslängd, klimatavtryck (LCA)- och resurseffektivitet samt återvinnings- och återanvändbarhet i högre utsträckning än vad som görs idag. Ökad efterfrågan kommer att skapa förutsättningar för innovationer och nya affärsmodeller. Det kommer också att innebära att fler och bättre metoder och standarder behöver utvecklas. Ytterligare regleringar och beskattning bör undvikas som styrmedel.

Det är viktigt att etablera offentliga och privata satsningar som skapar ett högt materialvärde över tid och bättre energieffektivitet genom digitalisering och innovation. Dessa åtgärder kommer också att stimulera nya affärsmodeller och internationella affärsmöjligheter.

Målkonflikter mellan cirkulära flöden och giftfria resursflöden måste lösas. Den otydlighet som nu finns ökar företagets osäkerhet inför investeringsbeslut. Den svenska tillämpningen av avfallsdirektivet och avvägningar mellan det nationella miljömålet "Giftfri miljö" och återvinning bromsar utvecklingen mot cirkularitet.

Det behövs en ökad och förbättrad samverkan mellan olika beslutsfattare, myndigheter och näringsliv för att fatta väl avvägda beslut och göra medvetna vägval vid bland annat målkonflikter mellan olika policyområden och styrmedel.

Våra förslag:

- Sverige bör ta initiativ till en förändring och modernisering av EU:s avfallsdefinition.
- Förändra avfallslagstiftningen och dess tillämpning så att resurseffektivitet och cirkulära flöden stimuleras.
- Avskaffa de kommunala avfallsmonopolen.
- Använd offentliga upphandlingar som ställer hållbarhetskrav på sakligt baserade kriterier för att stimulera efterfrågan på resurseffektiva produkter och tjänster.
- Etablera ett tydligare och väl fungerande samarbete mellan näringsliv, myndigheter och beslutsfattare kring arbetet med EU:s Circular Economy Action Plan.

5. Säkra framtidens elförsörjning

Förändringar och nyinvesteringar inom industrin och transportsektorn kommer kraftigt att öka vårt elbehov i strävan att uppnå klimatneutralitet. Sverige är inte rustat för att möta den ökande efterfrågan. Vi står inför en uppseglade bristsituation vars konsekvenser riskerar bli ödesdigra för svensk industri.

Behovet av elenergi och effekt ökar dramatiskt fram till 2045, och ny produktionskapacitet kommer att behöva byggas. Ett problem är att planerbar el som kärnkraft fasas ut innan nödvändig ökad transmissionskapacitet och ny planerbar produktion är säkrad vilket får negativa konsekvenser för stabiliteten i elsystemet. Stabilitet, leveranssäkerhet och kostnadseffektivitet i ett fossilfritt elsystem måste prioriteras och balansen mellan planerbar och väderberoende elproduktion blir allt viktigare.

Under senare år har det gjorts flera uppskattningar och prognoser av elbehovet fram till 2045 och prognosen ökar succesivt. Under 2021 har Energiföretagen uppskattat behovet till upp mot 310 TWh/år 2045, och Svenska Kraftnät har i sina senaste scenarier för ökad elektrifiering i industrin och samhället prognostiserat ett behov på upp mot 286 TWh/år 2045. Dagens elanvändning är ca 140 TWh. Regeringens arbetsgrupp för en svensk elektrifieringsstrategi har föreslagit ett planeringsmål för ett fördubblat elbehov jämfört med idag. Bakom de kraftigt ökade prognoserna ligger viktiga initiativ till elektrifiering från den tunga industrin och transportsektorn. Mycket talar också för att det kan komma fler planer för investeringar i elintensiv verksamhet och företag som tar ytterligare steg i värdekedjan. I beräkningarna som gjorts finns dessutom varken flyg, sjöfart eller industrins produktionsökningar med.

Om Sverige ska klara av att genomföra klimatomställningen, säkerställa tillväxt och möjliggöra de satsningar i industri och transportsystem som initieras måste mycket kraftiga investeringar göras i både produktions- och överföringskapacitet. Det svenska systemet är heller inte isolerat, utan måste ses i ett nordiskt och europeiskt perspektiv. För svensk industri är det centralt att det snarast tas fram en plan för att trygga ett elsystem som klarar både dagens och framtidens behov. Regeringens kommande elektrifieringsstrategi måste leda till ett kostnadseffektivt och klimatneutralt elsystem med hög leveranssäkerhet som stärker industrins globala konkurrenskraft. Den måste också peka på de delar i EU-lagstiftningen som på olika sätt påverkar Sveriges möjlighet att bygga ett robust elsystem och i värsta fall riskerar att begränsa möjligheterna till ett utökat, klimatneutralt och kostnadseffektivt system.

”Om Sverige ska klara av att genomföra klimatomställningen, säkerställa tillväxt och möjliggöra de satsningar i industri och transportsystem som initieras måste mycket kraftiga investeringar göras i både produktions- och överföringskapacitet.”

Frågan om att säkerställa både tillgång till effekt- och nät-kapacitet måste få en högre politisk prioritet och bygga på en tidig dialog om behoven som utgår från kundernas behov. Att ständigt hänvisa till siffror på årsbasis är inte hållbart. El måste finnas tillgängligt där den behövs alla årets timmar. Elnätet blir en begränsande faktor så länge planering och utbyggnad tar längre tid än den planeringshorisont som industrin arbetar med. Effektivare tillståndsprocesser och kortare ledtider är helt avgörande. De förslag som utredningen ”Moderna tillståndsprocesser för elnät” lagt fram räcker inte för att

korta ledtiderna i den omfattning som krävs. Utbyggnaden av elnätet har släpat efter, vilket betyder att oroväckande flaskhalsar uppstått i kraftöverföringen från norra till mellersta och södra Sverige.

Samtidigt stängs elproduktion i kraftvärmeanläggningar liksom de två reaktorerna i Ringhals. Detta innebär betydande produktionsbortfall i södra Sverige. Det medför i sin tur höga elpriser med stora olikheter i norra och södra Sverige. Även planerna för ökade industriinvesteringar med betydande elanvändning i norr medför att mer fokus måste ges åt elproduktion.

Industriföretag i många delar av Sverige tvekar redan idag inför kommande investeringar eftersom elförsörjningen inte anses vara tillförlitlig. Sammantaget utgör detta en betydande risk för jobb och tillväxt. För åtgärder på kortare sikt måste staten ta ett särskilt ansvar för att säkra elleveranser i hela Sverige. På längre sikt måste också elproduktionen utökas kraftigt, inte minst i södra Sverige för att ersätta nedlagd produktion och ökande efterfrågan.

Elnätet är ett monopol och elnätsregleringen skyddar inte elnätskunderna mot orimliga elnätsavgifter. Regelverket måste skärpas så att värderingen av elnätet blir rimlig och att endast faktiska investeringar kan bli avgiftsgrundande. Ellagen måste tydligt ställa krav på en stabil överföring till lägsta kostnad utifrån elnätskundernas behov. Detta är avgörande för en elförsörjning som stöder industrins förmåga att konkurrera på de globala marknaderna.

En nyckelfaktor bakom Sveriges position som en ledande industrination är att vi har haft en stabil tillgång på elkraft till konkurrenskraftiga kostnader. Det är angeläget att säkerställa att detta kan fortsätta gälla även i framtiden. Staten måste ge tydliga signaler och prioritera åtgärder inom både elnät och kraftproduktion som behöver genomföras omedelbart.

Våra förslag:

- Sverige behöver en bred politisk förankring avseende energipolitiken som tar sikte på de långsiktiga behoven i elsystemet. Politiken måste skapa förutsättningar för att på mest kostnadseffektiva sätt möta behov på 300 TWh/år. En utökad kraftproduktion blir nödvändig, särskilt i södra Sverige. Även effektbehovet måste prioriteras i energipolitiken.
- Regering och riksdag har ett ansvar att se till att teknisk val och placering kan ske utifrån målen om klimatneutralitet, leveranssäkerhet och kostnadseffektivitet för elsystemet som helhet. Systemet ska utvecklas utifrån teknikneutralitet. Regelverk inom EU måste också utformas utifrån samma parametrar och ge Sverige den möjligheten.
- Utred marknadsdesignen så att alla kraftslag får betalt för de nyttor man bidrar med och också står för sina egna kostnader.
- Skärp elnätsregleringen. Endast faktiska investeringar ska vara avgiftsgrundande. Ellagen måste tydligt ställa krav på en stabil överföring till lägsta kostnad utifrån elnätskundernas behov.
- Säkerställ att Svenska kraftnät och övriga nätägare planerar utbyggnaden av elnät utifrån prognoser snarare än avrop. En proaktiv infrastrukturutbyggnad måste bygga på en tidig dialog mellan nätägare och kunder.
- Utarbeta effektivare tillståndsprocesser för nätutbyggnaden. Förtydliga förutsättningarna för teknisk val på de högsta spänningsnivåerna, säkerställ att tillståndsprocesser tar hänsyn till system- och beredskapsperspektivet samt se över lagstiftningen för kommunala energiplaner
- Ge Svenska kraftnät i uppdrag att påskynda arbetet med att investera i andra tekniska lösningar som snabbare kan komma på plats än nya elledningar för att säkra befintlig kapacitet mellan norra och södra Sverige.

6. Stärk infrastrukturen och effektivisera godstransporterna

Export och import av industrins produkter och insatsvaror förutsätter transporter. Industrin vill ha ett effektivt och klimatsmart logistiksystem som främjar konkurrenskraft, handel och sysselsättning i hela landet. Tillförlitlighet är industrins viktigaste transportpolitiska fråga och har sin grund i en väl fungerande infrastruktur.

Alla trafikslagen är viktiga och kompletterar varandra. Utgångspunkten för godstransporter måste vara en politik som samlat ser till hela transportkedjan. Transportsystemet måste vara effektivt, tillförlitligt, hållbart och förbättra industrins konkurrenskraft. Den svenska industrin har en transportkostnadsnackdel jämfört med konkurrenter i andra länder. Industrin är en stor transportköpare och kostnaderna för hållbara godstransporter måste vara internationellt konkurrenskraftiga. Regeringens godstransportstrategi bör därför genomföras. Regeringen måste vid all lagstiftning och reglering i ett europeiskt och globalt perspektiv beakta behovet av konkurrenskraftiga kostnader för hållbara godstransporter.

Det eftersläpande underhållet på statliga vägar och järnvägar måste åtgärdas. Bristande underhåll påverkar industrins konkurrenskraft negativt då tillförlitligheten, robustheten och redundansen i systemet försämras. Det behövs en bred blocköverskridande överenskommelse om att åtgärda det eftersläpande underhållet med ett tydligt årtal då underhållsskulden ska vara minimerad. Det behövs en finansierad 20-årig underhållsplan, som följs upp med kontrollstationer.

Transportsektorn behöver minska sina utsläpp. Ett fossilfritt transportsystem är möjligt att nå om alla teknikspår och potentiella lösningar tas tillvara. Utsläppen i transportsektorn kan sänkas bland annat genom effektivisering, elektrifiering, biodrivmedel och överflyttning till andra mindre energi-krävande trafikslag än vägtransporter. Automatisering, digitalisering och elektrifiering kan effektivisera logistiksystem och bidra till industrins konkurrenskraft. Det behövs skarpere mål för digitaliseringen inom transportsektorn och en rad tillhörande åtgärder. Längre och tyngre fordon inom alla trafikslag, så kallade högkapacitetsfordon, är ytterligare ett sätt att effektivisera.

”Utgångspunkten för godstransporter måste vara en politik som samlat ser till hela transportkedjan. Transportsystemet måste vara effektivt, tillförlitligt, hållbart och förbättra industrins konkurrenskraft”

Elektrifieringen av transportsektorn behöver påskyndas med ett investeringsprogram för elektrifiering, inklusive laddinfrastruktur samt elektrifiering av kvarvarande järnvägsnät. Förverkliga de regionala pilotprojekten för elektrifierade godstransporter på väg. Referensanläggningar och pilotprojekt är viktiga för industriell utveckling.

Tillgänglighet är det övergripande målet för transport- och infrastrukturpolitiken. Att trafikslagen ska behandlas lika är en bärande princip. Sjöfarten hanteras dock olik andra trafikslag när det gäller vinterväghållningen. De ålderstigna isbrytarna medför risk för haverier, vilket kan innebära störningar i sjötrafiken vintertid och därmed betydande kostnadsökningar. Industrin vill att investeringen i och driften av isbrytarna helt finansieras av staten. Alternativet är ökade kostnader för all sjöfrakt, vilket skulle ha negativ inverkan på möjligheterna att nå näringslivets och transportsektorns klimatmål.

Näringslivet i de nordiska länderna är sammanflätat och flera företag har interna logistikkedjor över nationsgränser. De nuvarande nationella planerna för utveckling av transportsystemet för väg, järnväg, sjö- och luftfart tar inte tillräcklig hänsyn till de gränsöverskridande nordiska förbindelserna. Ett förbättrat nordiskt samarbete skulle bidra till att påskynda arbetet med den nordiska triangeln avseende både järnväg och elektrifiering av vägtransporter.

Kommunerna är en svag länk i ett nationellt perspektiv på infrastruktur. För att hela landet ska hänga ihop med en infrastruktur som ser till hela godsflödet behöver exempelvis de så kallade stadsmiljöavtalen, mellan staten och kommunerna, utvecklas ytterligare så att fler åtgärder kopplade till godstrafik omfattas. Kommunerna kan som ansvariga för transportutbildningar bidra till att åtgärda kompetensbristen inom transportsektorn och staten bör ge ett riktat stöd för det.

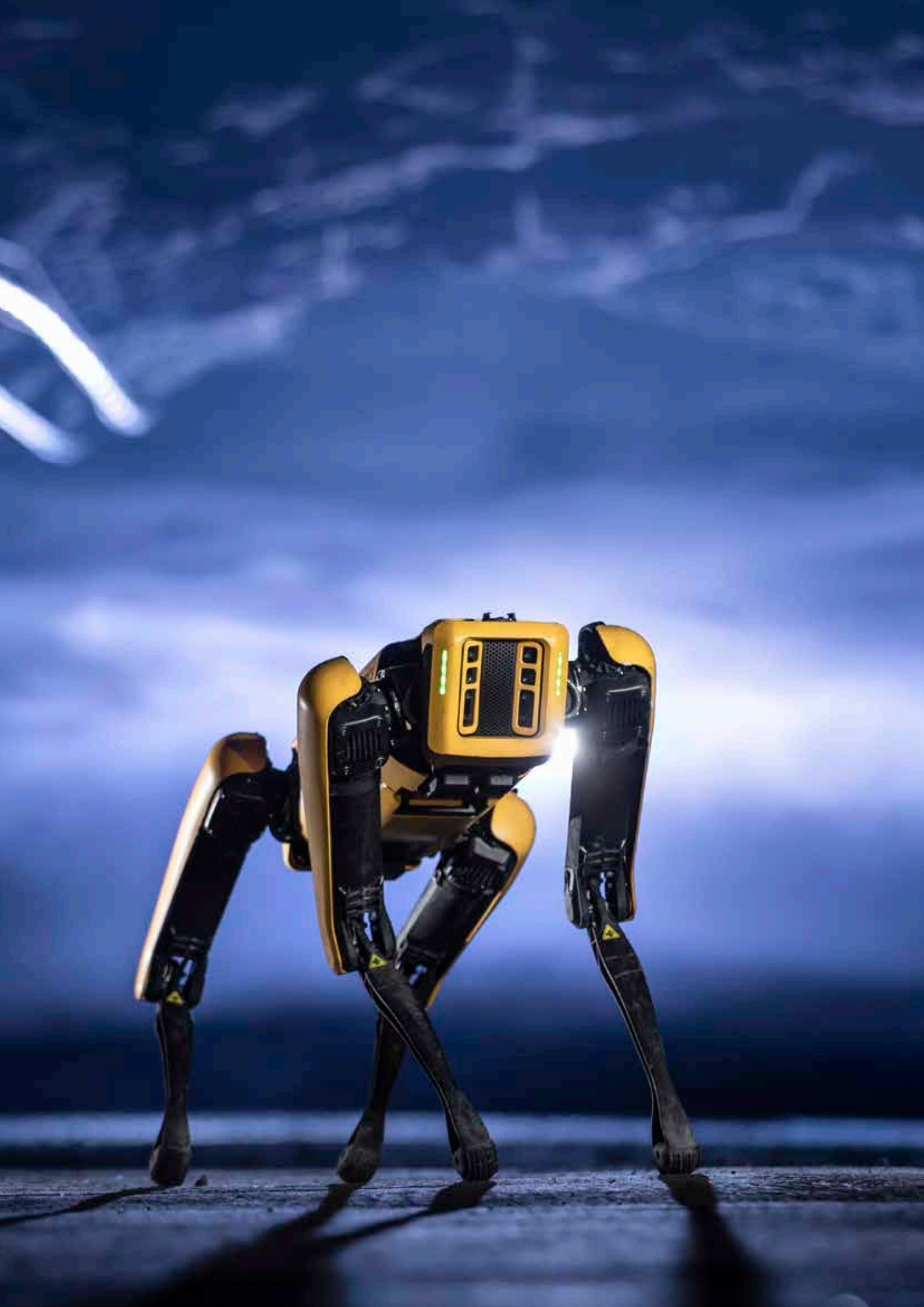
Tillgång till och kvaliteten på transportinfrastrukturen är en viktig faktor för industriella investeringar. Det behövs dess-

utom nationella mål kopplade till det. Det handlar också om att åtgärda bristfälligt underhåll, hastighetsnedsättningar, bärighet, redundans, vinterväghållning, tillfälliga avstängningar och andra frågor kopplade till trafikering. Det behövs tydligare främjandeuppdrag att verka för effektivare godstransporter och överflyttning. De samhällsekonomiska modellerna måste utvecklas så att godstransporter värderas högre än idag. Regeringen måste säkerställa att transportköpare och varuägares behov beaktas i uppdrag till berörda myndigheter. Vid industriinvesteringar måste staten arbeta proaktivt för att utveckla infrastrukturen kopplat till investeringen.

Våra förslag:

- Genomför åtgärderna i Godstransportstrategin.
- Slut en bred överenskommelse om en finansierad underhållsplan, inklusive kontrollstationer, som inom 20 år åtgärdar det eftersläpande underhållet för väg- och järnvägstransportsystemen.
- Prioritera industrins behov av infrastruktur och transporter tydligare i infrastrukturplanering och i myndighetsuppdrag.
- Beakta behovet av konkurrenskraftiga kostnader för hållbara godstransporter vid all lagstiftning och reglering i ett europeiskt och globalt perspektiv.
- Ge statlig finansiering till investeringen i och driften av ny isbrytarflotta.
- Stärk myndighetssamarbete mellan de nordiska länderna kring transportinfrastruktur för att främja gränsöverskridande transporter.
- Inför ett långsiktigt investeringsprogram för elektrifiering inklusive laddinfrastruktur samt automatisering av tunga transporter på både väg och järnväg. Förverkliga de regionala pilotprojekten för elektrifierade vägtransporter.
- Regeringen behöver verka för så kallade högkapacitetsfordon för effektivare godsflöden.
- Ge tydliga digitaliseringsmål för alla transportmyndigheter och uppdrag om digitaliserat navigationsstöd från land, tilldelning av tåglägen genom MPK, digitaliserat system för att ha koll på infrastrukturen och policy lab kopplat till autonoma fordon.
- Gör en riktad satsning på infrastruktur till kommunerna genom att utveckla stadsmiljöavtalen att omfatta fler åtgärder kopplade till godstransporter. Ge ett riktat statligt stöd för transportrelaterade utbildningar.

7. Ta tåten i digitaliseringen

Sverige måste vara ett ledande digitaliseringsland. Det är strategiskt viktigt för svensk industris konkurrenskraft. Förutsättningarna att utveckla och testa ny teknik och digitala innovationer behöver förbättras så att industrin kan behålla sitt ledarskap i en allt hårdare internationell konkurrens.

Tack vare offensiva investeringar är Sverige idag ett av världens mest digitaliserade länder. För att kunna bibehålla denna position vid utvecklingen av nästa generations digitala lösningar behövs dock omgående politiska initiativ. Prioriterade insatser innefattar en fortsatt utbyggnad av säker digital infrastruktur i hela landet, och en långsiktig satsning på digital kompetens och förstärkt spetskompetens inom nyckelteknologier.

För att fullt ut tillvarata digitaliseringens möjligheter för svensk industri behövs en framtidssäker digital infrastruktur. Ett fiberbaserat bredband som når hela Sverige, såväl landsbygd som städer, kombinerat med nästa generations trådlösa nät (5G) - underlättar utveckling och användning av digitala applikationer, inte minst inom industrin.

Den digitala infrastrukturen måste vara säker, robust, redundant och klara olika störningar och påfrestningar. Svensk industri behöver skyddas från industrispionage och cyberattacker som skapar avbrott, störningar och utebliven tillväxt. Detta är särskilt angeläget då attackerna i ökad utsträckning kommer från främmande makt och statsunderstödda aktörer. Eftersom hoten är reella och angreppen pågår här och nu är det viktigt att myndigheterna som är ansvariga för det nya cybersäkerhetscentrumet snarast ges de resurser och uppdrag som krävs för att öka skyddet mot cyberattacker mot industrin.

En ökad digitalisering, en informationsstruktur som bygger på företagens säkrade produkt- och miljödata, och användning av uppkopplade produkter (IoT), dataanalys och AI-teknologi, är redan idag kritiskt för industrin. Det industriella kunnandet innebär att svensk industri kan bli världsledande i tillämpning av digitaliseringslösningar i olika industrigrenar. Detta ställer dock stora krav på tillgång till digital kompetens.

Sverige behöver ett industriellt ledarskap genom privat-offentliga satsningar på tillämpad forskning, utveckling och demonstration med fokus på digitala tillämpningar inom industrin med målet att testa ny teknik och katalysera innovation. Det kommer att stärka konkurrenskraften och öppna möjligheter för snabbare omställning mot ökad hållbarhet och cirkularitet.

“För att fullt ut tillvarata digitaliseringens möjligheter för svensk industri behövs en framtidssäker digital infrastruktur.”

Digitaliseringen innebär nya spelregler för industrin och tillgången till data av hög kvalitet är central för utvecklingen och framtida affärsmöjligheter. Det behövs en öppenhet och flexibilitet från bland annat myndigheter för att stödja utvecklingsarbetet.

Våra förslag:

- Öka utbyggnadstakten av bredband i städer och på landsbygden genom offensivare målsättning i breddbandsstrategin, och höj kraven på att 5G och fibernäten i hela Sverige ska vara säkra och robusta.
- Prioritera utbildningar som stärker den digitala grundkompetensen samt satsningar för uppbyggnad av digital spetskompetens.
- Stärk resurserna för tillämpad forskning, utveckling och demonstration med fokus på digitala applikationer inom industrin med målet att testa ny teknik och katalysera innovation.
- Anslå de medel som myndigheterna inom det nationella cybersäkerhetscentrumet behöver för att de omgående ska kunna fullgöra sitt uppdrag att öka skyddet mot cyberattacker. Förtydliga myndigheternas uppdrag så att det explicit framgår att näringslivet ses skyddsvärt och att Sveriges ekonomiska konkurrenskraft är prioriterat för centrumet.

8. Stärk industrins kompetensförsörjning

Svensk industris framgångar bygger på möjligheten att kunna attrahera, anställa och utveckla kvalificerade medarbetare.

För att svensk industri ska kunna fortsätta utvecklas krävs nya idéer och tillämpning av den senaste tekniken. De nya industrisatsningarna och elektrifieringen kommer kräva många nyutbildade och nya och stärkta kompetenser. Efter som utvecklingen går i rasande fart och den internationella konkurrensen är hård måste medarbetarnas kompetens ligga i absolut framkant. Tillgång till rätt kompetens hos såväl yrkesarbetare som tjänstemän är avgörande för klimatomställningen, för industrin och Sverige.

Ett fungerande utbildningssystem liksom ett relevant utbildningsutbud som bättre matchar näringslivets och industrins behov är helt avgörande för kompetensförsörjningen. I Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät konstateras att kompetensbristen hindrar tillväxten i tre av fyra medlemsföretag. Som en följd av denna kompetensbrist har företagen inte kunnat utveckla produkter och tjänster som planerat och därför gått miste om potentiella affärer.

Idag är matchningen på arbetsmarknaden bristfällig. Utbildningssystemet måste bättre balanseras och dimensioneras för

att möta näringslivets och industrins behov. Ökad samordning, analys av utbud och efterfrågan på utbildningar samt bättre samarbete mellan kommuner, näringsliv och skolor behövs för att bredda utbudet och möjliggöra för fler ungdomar och vuxna att välja utbildningar med stark arbetsmarknadskoppling. Låt Teknikcollege vara en förebild och inför de förslag som presenterats i planerings- och dimensioneringsutredningen.

Attraktionen till yrkesprogrammen måste öka och kvalitén stärkas. En viktig reform är att lägga till grundläggande högskolebehörighet i all gymnasieutbildning. Idag finns möjligheten för samtliga av gymnasieskolans yrkesprogram att lägga till kurser för att uppnå högskolebehörighet. Industrin vill istället att dessa kurser automatiskt ska ingå i alla yrkesprogram genom att öka antalet poäng i utbildningen till minst 280op samt öka flexibiliteten genom förbättrade möjligheter att få så kallade särskilda varianter, grundade i företagets behov, godkända av Skolverket.

Det behövs också fortsatta reformer i hela utbildningssystemet för att stärka utbildningskvaliteten – från grundskola till universitet. YH-utbildningarnas kvalitetssäkring är ett positivt exempel på vad en behovsstyrd och samverkansbaserad utbildning kan åstadkomma.

Den snabba förändringstakten i samhället och inom industrin innebär många möjligheter, men ställer samtidigt stora krav på ett livslångt lärande. Ett exempel är digitalisering som skapar behov av helt nya kompetensområden. Inom industrin behövs det ett generellt digitalt kompetenslyft för medarbetarna samtidigt som efterfrågan på digital spetskompetens ständigt ökar.

Det måste finnas en struktur och en finansiering som möjliggör för alla medarbetare att uppdatera sin kompetens under hela yrkeslivet. Det är därför av yttersta vikt att hela utbildningssystemet har ett tydligt uppdrag där yrkesvux, yrkeshögskolan, universitet och högskolor ges förutsättningar och resurser att bidra till livslångt lärande.

Digitaliseringen av undervisningen måste fortsätta utvecklas, tillsammans med inrättandet av fler digitala kursmoduler med interaktiva lärarledda moment för att särskilt anpassas för yrkesverksamma. Förändringar inom utbud, upplägg, antagning samt ett fungerande system för validering är viktiga förutsättningar för detta. Den ESF-finansierade utbildningsplattformen kompetens.nu är ett bra exempel på hur utbildningar kan tillgängliggöras för yrkesverksamma. Därför bör denna plattform få fortsatt finansiering efter projektets avslut.

Det behövs även en fungerande finansieringslösning för att det livslånga lärandet ska bli möjligt. Därför bör de förslag som är framtagna inom de så kallade LAS-omställningsförhandlingarna genomföras. Frågan måste lösas nationellt och inte via de pågående förslagsarbeten som finns inom EU. Genom att koppla valideringsinsatser till ett flexiblere utbildningssystem möjliggörs också individuella studieplaner där individen kan tillgodoräkna sig kurser för att nå examen. Utöver detta behöver kunskapsinnehållet i tekniska utbildningar på samtliga nivåer utvecklas i samklang med näringslivets utveckling.

Arbetskraftsinvandring är ett led i att säkra industrins möjlighet att anställa kompetent arbetskraft som inte finns att tillgå i Sverige. Samordningen kring arbetet med utländsk arbetskraft behöver stärkas så att arbetsgivarnas möjligheter att rekrytera och behålla arbetskraft från utlandet ökar. Åtgärder måste genomföras för att öka Sveriges attraktivitet för internationell kompetens. Detta gäller såväl yrkesarbetare som arbetstagare med högre utbildning, exempelvis ingenjörer och IT-expert.

”Utbildningssystemet måste bättre balanseras och dimensioneras för att möta näringslivets och industrins behov.”

Våra förslag:

- Anpassa det regionala gymnasiala utbudet efter både näringslivets behov och elevernas önskemål.
- Inför omgående grundläggande högskolebehörighet på gymnasieskolans yrkesprogram.
- Tillgängliggör yrkesvux för alla vuxna. Anpassa utbildningsutbudet efter arbetsmarknaden behov samt ändra finansieringen och urvalsprocesserna så att yrkesvux blir tillgängligt både för yrkesväxlare och för de som saknar gymnasial utbildning.
- Säkerställ långsiktig finansiering för att tillgängliggöra och utveckla digitala flexibla kurser och utbildningar för samtliga utbildningsnivåer. Låt det positiva arbetet som påbörjats under Coronapandemin fortsätta.
- Inför stimulansstöd till företag som vill höja kompetensen hos sin personal.
- Gör Sverige till en mer attraktiv destination för internationell kompetens genom strategiskt sammanhållet arbete – från marknadsföring till etablering.

9. Modernisera arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknaden har sårbarheter som blir tydliga vid kriser. Vikten av flexibilitet blir snabbt akut, både för de företag som måste anpassa sig till nya omständigheter och för enskilda arbetstagare som behöver arbeta under mer flexibla former.

Den svenska industrin värnar den svenska partsmodellen med fria förhandlingar och samverkan mellan arbetsmarknadens parter. Tack vare den svenska partsmodellen kan arbetsmarknaden hantera stora förändringar och samtidigt garantera trygghet för arbetstagare. Industriavtalet utgör en särskilt viktig grund för industrins partsförhandlingar och konfliktlösning. Det är viktigt att Industriavtalet även fortsättningsvis får spela samma roll som hittills.

Industrin står bakom parternas överenskommelse om en modernisering av LAS och omställningssystemet. Industrin vill att regeringen i lagstiftandet håller sig till parternas förslag samt skjuter till de pengar som parterna har äskat.

Socialpolitik och arbetsmarknadspolitik ska inte hanteras på EU-nivå utan i första hand vara medlemsstaters befogenheter. Industrin vill att förslag om minimilöner stoppas alternativt att undantag görs för länder som hanterar dessa frågor arbetsmarknadens parter emellan. Ett möjligt EU-direktiv om lönetransparens riskerar att motverka löneavtal kopplade till individuell prestation för såväl kvinnor som män. Industrin vill även att regeringen motverkar beslut om införande av individuella kompetenskonton. Arbetstagares kompetensutveckling omhändertas på ett bättre sätt i parternas överenskommelse om LAS och omställning.

Industrin vill att en särskild konkurrenskraftsanalys införs för nya initiativ på arbetsmarknadsområdet såväl på EU-nivå som i Sverige. Detta skulle vara en kontrollåtgärd för att undvika förslag som hindrar ökad konkurrenskraft, fler jobb och hållbar tillväxt.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen förutsätter en balans mellan parterna. Dagens konfliktregler ger dock den fackliga parten stora möjligheter att driva konflikt, till låga egna kostnader och till höga kostnader för arbetsgivarparten. Det påverkar arbetsgivares möjligheter att behålla och skapa jobb i Sverige. Industrin vill därför begränsa möjligheten till sympatiåtgärder samt införa en proportionalitetsregel för stridsåtgärder. Det ska finnas en rimlig proportion mellan en stridsåtgärds syfte och omfattning å ena sidan och skadeverkningarna för företagen och allmänheten å andra sidan.

Företagens behov av arbetad tid och rätt kompetens måste i ökad utsträckning vara överordnat anställdas möjlighet till ledighet och dess förläggning. Ledighetslagstiftningen bör förenklas och förtydligas för att underlätta överblickbarhet och tillämpbarhet.

Systemet med statligt stöd vid korttidsarbete har generellt underlättat för industrin men har även visat på brister i regelverket. Efter pandemin behöver regelverket värnas och utvecklas så att det kan användas vid nya kriser. Industrin vill att regelverket reformeras för att bli konkurrensneutralt, enklare att hantera och mer förutsägbart. Regelverket får inte heller tillämpas på ett sätt som straffar företag orimligt hårt för rena handhavandefel.

”Tack vare den svenska partsmodellen kan arbetsmarknaden hantera stora förändringar och samtidigt garantera trygghet för arbetstagare.”

Svenska företag har bland EU:s högsta arbetskraftskostnader. Höga ingångslöner, få jobb som inte kräver någon utbildning samt höga arbetsgivaravgifter gör att stora grupper har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta riskerar att medföra att jobb förloras eller flyttar utomlands. Skatteandelen i arbetsgivaravgiften, särskilt den allmänna löneavgiften, behöver minska. På lång sikt behöver arbetsgivaravgifterna sänkas till en internationellt konkurrenskraftig nivå.

Ersättningsystemen måste i högre grad stärka drivkrafterna att arbeta. De samverkande effekterna mellan skatter och olika ersättningar ska gynna arbete framför passivitet och stödmottagande. Alltför långa perioder utan arbete eller praktik minskar sannolikheten att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Ersättningar bör därför i större utsträckning kombineras med krav på aktivitet. Incitament att flytta från arbetslöshet till orter där arbete finns bör införas. Tillfälliga åtgärder på socialförsäkringsområdet under pandemin behöver återställas, såsom justeringarna i regelverket om krav på läkarintyg vid sjukskrivning.

Våra förslag:

- Genomför och säkerställ implementeringen av parternas överenskommelse om LAS och omställning och skjut till de pengar som parterna äskat.
- Slå vakt om den svenska modellen och subsidiaritetsprincipen i samband med lagstiftning inom EU. Stoppa direktivförslaget om minimilöner, alternativt gör undantag för länder som hanterar dessa frågor mellan arbetsmarknadens parter. Stoppa direktivförslaget om lönetransparens och motverka införandet av individuella kompetenskonton.
- Utred alla förslag till lagstiftning som påverkar arbetsmarknaden ur ett konkurrenskraftsperspektiv - inför en ny särskild konkurrenskraftsanalys.
- Reformera konfliktreglerna - inför en proportionalitetsregel och begränsa möjligheten till sympati-åtgärder.
- Gör en fullständig översyn och reformera ledighetslagstiftningen utifrån företagets behov av arbetad tid samt förbättrad tillämpbarhet.
- Se över regelverket för korttidsarbete för ökad förutsägbarhet, enkelhet och för säkerställande att regelverket är konkurrensneutralt i förhållande till viktiga konkurrentländer.
- Se över och sänk arbetsgivaravgifterna till en internationellt konkurrenskraftig nivå. Återställ arbetslinjen inom social- och arbetslöshetsförsäkringarna.

10. Satsa mer på FoU

Sverige rankas som EU:s innovationsledare i European Innovation Scoreboard och är i den absoluta toppen bland världens mest innovativa länder. Men konkurrensen hårdnar och Sveriges förspåring har minskat.

En avgörande faktor för att fortsatt ligga i topp är att skapa ett bra entreprenörsklimat och ett starkt innovationssystem. Det räcker inte med starka forskningsmiljöer och hög kreativitet. Utan förutsättningar att ta idéer hela vägen till marknaden riskeras att potentiellt bärkraftiga företag aldrig får chansen att växa i Sverige utan istället blir uppköpta av utländska företag i ett tidigt skede.

“I Sverige finns ett glapp mellan nuvarande forskningssatsningar och det marknaden efterfrågar.”

I Sverige finns ett glapp mellan nuvarande forskningssatsningar och de kunskaper som efterfrågas av industrin. Glappet har minskat genom de strategiska innovationsprogrammen (SIP) och satsningar på långsiktiga kompetenscentra. I senaste forskningspropositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige ingår en välkommen satsning på SIP 2.0. För att nästa generations strategiska innovationsprogram ska bli framgångsrika och bidra till ökad konkurrenskraft krävs att programmets utformning och insatser utgår från industrins utmaningar och efterfrågade kunskap. Det är särskilt viktigt om Sverige ska lyckas med den gröna och digitala omställningen som sker just nu.

Publika testbäddar, där nya produkter och tjänster kan visas upp för investerare och kunder som prototyper, är avgörande för att underlätta och stödja industriell innovation. Steget mellan en intressant idé och en kommersiell produkt brukar kallas för ”dödens dal” eftersom det är i steget mellan idé och kommersiell produkt som många utvecklingsspår avbryts. En väl fungerande flora av testbäddar skulle utgöra en viktig bro över ”dödens dal”.

Testbäddar behöver vara anpassade för industrins förutsättningar och behov. Prislister, avtal, bokningssystem med mera måste finnas på plats och ta hänsyn till behov som att kunna få tillgång till stora volymer testning snabbt och att arbetet kan utföras under sekretess.

Det finns avancerad testutrustning, s.k. forskningsinfrastruktur, runt om på lärosäten och forskningsinstitut. Ökad tillgänglighet till denna infrastruktur skulle utgöra en viktig resurs för industrin, inte minst startups och små och medelstora företag. För att säkerställa en ökad tillgänglighet och relevans bör Vetenskapsrådets råd för infrastruktur kompletteras med representation från näringslivet. Industriell relevans bör också vara ett kriterium vid beslut om finansiering av om-, ut- och nybyggnad av forskningsinfrastruktur och testbäddar.

Det behöver finnas löpande öppna utlysningar om så kallade verifieringsmedel hos till exempel Vinnova, där industrin och

startups kan ansöka om medfinansiering för användning av testbäddar. Stödet behöver även vara tillgängligt för tester vid privata företag som är villiga att upplåta sin egen utrustning till andra aktörer.

Samverkansforskning är en nyckel till framgångsrikt FoU-arbete och måste därför främjas på flera sätt, bland annat genom att universitet och högskolor får tydligare incitament att samverka med det omgivande samhället. Flera utredningar har tillsatts i syfte att införa samverkan som en parameter för tilldelningen av statliga forskningsmedel till lärosätena. Det är viktigt att den översyn av den statliga forskningsfinansieringen som nu pågår mynnar ut i konkreta kriterier som styr resurstilldelningen. Detta för att samverkan ska bli en naturlig del av lärosätenas verksamhet.

Industriforskningsinstituterna, där forskning kan bedrivas under sekretess och med akademisk stringens utifrån industriella frågeställningar, är viktiga för samverkan. För några år sedan slogs ett antal industriforskningsinstitut samman för att bilda RISE (respektive Swerim, för gruv- och metallforskning). Det finns ett behov av att vidareutveckla och tydliggöra RISE roll i innovationssystemet, där ökad samverkan med industrin måste stå i centrum.

Näringslivet står för den övervägande delen av den samlade forskningsfinansieringen i Sverige. Företagens investeringsvilja i svensk FoU har dock minskat konstant som andel av BNP det senaste decenniet, medan flera andra jämförbara länders motsvarande andel har ökat. Denna trend måste brytas så att Sverige fortsatt kan hävda sig som en innovativ kunskapsnation.

Tillgång på kompetens och möjligheter till samverkan med akademi och institut är faktorer som väger tungt vid lokaliseringsbeslut för FoU-investeringar. Det förutsätter att staten ökar sina investeringar i FoU, inte minst till de myndigheter som finansierar samverkansforskning, till exempel Vinnova och Energimyndigheten. Den senaste forskningspropositionen innehåller svagt ökade offentliga forskningssatsningar på i genomsnitt 3,5 miljarder per år över fyra år. Det är ett viktigt steg på vägen, men investeringarna behöver öka med ytterligare närmare tio miljarder per år för att Sverige ska kunna hålla samma innovationstakt som jämförbara konkurrentländer. Ett förstärkt avdrag för FoU-satsningar skulle ytterligare stärka företagets incitament att investera i FoU.

Industriklivet är ett utmärkt initiativ som ökar samarbetet kring både tekniska lösningar och finansiering av viktig forskning och även detta behöver stärkas på sikt för att inte tappa fart. Sverige behöver säkerställa möjligheten till stöd för ansökan och medverkan i olika EU-projekt, eftersom ansökningsarbetet är omfattande och finansieringen från EU ofta är otillräcklig. Denna situation leder till att svenska offentliga forskningsutförare idag tvingas välja mellan att driva projekt med förlust, eller avstå från medel från exempelvis Horizont Europa och EU ETS Innovationsfond.

Våra förslag:

- Sätt som nationellt mål att Sveriges samlade investeringar i forskning och utveckling ska öka med 1 procent av BNP till senast år 2030. Målet motsvarar ökade investeringar på runt 50 miljarder kronor årligen.
- Säkerställ att satsningarna på strategiska innovationsprogram 2.0 täcker Sveriges industriella styrkeområden och fortsatt utgår från industrins kunskapsbehov och utmaningar.
- Gör industriell relevans till ett kriterium för finansiering av om-, ut- och nybyggnad av testbäddar och låt näringslivet vara representerat i Vetenskapsrådets råd för forskningsinfrastruktur. Säkerställ att det alltid finns möjlighet att söka verifieringsmedel.
- Säkerställ långsiktig samverkan mellan akademi och industri genom att koppla lärosätenas basanslag till hur väl samverkan fungerar. Bygg vidare på framgångsrika samverkansmodeller, till exempel kompetenscentra.
- Trygga den långsiktiga finansieringen av forskningsinstituten och tydliggör deras roll i innovationssystemet.
- Tillsätt en parlamentarisk Forsknings- och innovationsberedning med uppdrag att långsiktigt säkerställa Sveriges attraktivitet för näringslivets FoU-investeringar.

11. Förbättra villkoren för startups

Startups har en god förmåga att snabbt utveckla ny teknik, skapa nya affärsmodeller och generera skalbar tillväxt. Det finns ett tydligt behov av att utveckla det betydelsefulla samarbetet mellan etablerad industri och startups för att stimulera Sveriges konkurrenskraft och hitta gemensamma lösningar på komplexa problem.

Forskning och innovation utvecklas nu i ökad grad i växelverkan mellan industrins forskningsavdelningar, små underleverantörer och kunskapsintensiva tillväxtbolag – så kallade startups. Dessa dynamiska ekosystem är en förutsättning för att både startups och den etablerade industrin ska kunna hålla jämna steg med den internationella konkurrensen och ligga i framkant av den gröna och digitala omställningen.

Samverkan skapar ömsesidigt värde eftersom den etablerade industrin har resurser, en erkänd attraktiv marknad och kunskap om industrialisering. Tillsammans med startup-företagens kompetens, kultur och processer att identifiera, utveckla och implementera innovationer kan framtidens konkurrenskraft skapas. Samarbetet är avgörande eftersom det idag inte räcker med kontinuerliga förbättringar av befintliga processer, istället krävs en innovativ och ibland disruptiv utveckling. Därför behöver villkoren för startups i landet förbättras tillsammans med innovationssystemets förmåga att främja samverkan mellan startups och industri.

“Det finns ett tydligt behov av att utveckla det betydelsefulla samarbetet mellan etablerad industri och startups för att stimulera Sveriges konkurrenskraft.”

Villkoren för startups och scaleups måste vara gynnsamma. En avgörande faktor, både i uppstart och i tillväxtskedet, är tillgången till riskkapital. För svensk industris utveckling är därför ett gynnsamt investeringsklimat för riskkapital centralt. Samarbete mellan statligt och privat riskkapital är särskilt välkommet då dessa kompletterar varandra. Privat riskkapital har ofta mer marknadsnära kompetens och kan bättre avgöra vilka projekt som är innovativa och affärsmässiga, medan statligt riskkapital kan överbrygga de tidiga faser där risken bedöms vara alltför stor av det privata kapitalet.

Det finns ett behov av långsiktig offentlig finansiering för att utveckla arenor och samarbetsformer mellan startups, etablerade företag, offentlig sektor, inkubatorer, akademi, institut och science parks.

En utmaning för de offentligt finansierade aktörerna i innovationssystemet är att startups ofta anser att det är svårt att avgöra vem som gör vad och att koordineringen mellan aktörerna är bristfällig. Därför behöver myndigheter särskilt verka inom redan befintliga strukturer och insatser istället för att etablera nya. Vidare behövs initiativ som tillvaratar regionala innovationsekosystems möjligheter.

Startups insikter är värdefulla för hela innovationssystemet och måste tas tillvara. Därför är det viktigt att reglerna för offentlig finansiering i forskning- och innovationsprojekt tar hänsyn till startups situation. Det kan exempelvis handla om att startups kan få tillgodoräkna sig en schablonbaserad timsättning, en bastimpeng, som medfinansiering. Det är också viktigt att startups ges tillgång till viktig infrastruktur i form av labb, utrustning och testmiljöer där företagens idéer kan testas i skarpt läge. Idag är tillgängligheten till testbäddarna begränsad eftersom avtal, patenträtter, priser och regler försvårar användningen och tillgängligheten.

Startups kan sällan erbjuda samma lönenivåer och villkor som mer etablerade företag. Samtidigt kan möjligheten att attrahera specialister med efterfrågad teknik- och marknadskunskap öka tillväxten betydligt. Detta gäller också möjligheten att attrahera internationella talanger men regelverket för arbetskraftsinvandring, exempelvis genom detaljerade lönekrav, hindrar detta. Möjligheten att ge globalt konkurrenskraftiga villkor för personaloptioner, vilket innebär att arbetsgivare och arbetstagare delar på affärsrisken men också på värdeskapandet, är en grundläggande förutsättning för att startups ska kunna attrahera spetskompetens. Detta eftersom startups ofta behöver erbjuda en ersättning som kombinerar lön och personaloptioner.

Industrins utvecklings- och konkurrenskraft samt dess möjligheter att hänga med i de stora tekniksiftena är beroende av att villkoren för startups förbättras liksom förutsättningarna för samverkan mellan alla aktörer i innovationssystemet.

Våra förslag:

- Utveckla och stärk systemet med nationella samverkansplattformar, mellan bland andra institut, science parks samt inkubatorer, så att de blir tillgängliga oavsett var i Sverige bolaget är lokaliserat. Ge bra villkor för startups att kunna motfinansiera projekt med egen arbetstid och sätt en rimlig bastimpeng för företagen.
- Säkerställ strategisk och långsiktig styrning av det offentliga stödsystemet för främjande av entreprenörskap och innovation. Säkerställ att myndigheternas insatser är samordnade och långsiktiga genom att förtydliga uppdrag och direktiv till främjandeaktörer i syfte att göra det tydligt vad varje aktör gör. Detta för att underlätta för startups att hitta rätt.
- Öka startups tillgänglighet till test- och demonstrationsmiljöer samt vanliga labb- och forskningsutrustning genom att vara generös med de medel startups kan söka för att hyra och använda utrustning. Ställ krav på att de aktörer som erbjuder utrustning och testmiljöer också ska erbjuda tydliga avtal, regler och priser.
- Styr offentligt riskkapital mot mer private - public partnership där statliga medel kan ta högre risk men får draghjälp av privata riskkapitalets teknik- och marknads-kompetens.
- Förändra systemet för personaloptioner så att det blir globalt konkurrenskraftigt och mer fördelaktigt ur skattesynpunkt.

12. Försvara den öppna ekonomin och den inre marknaden

Sverige är ett av världens mest innovativa länder och industrin är svensk ekonomis motor. Fri konkurrens på en öppen och regelbaserad marknad, såväl inom EU som globalt, är helt avgörande för den svenska industrins konkurrenskraft och i förlängningen Sveriges välgång och välfärd.

EU:s inre marknad är svensk industris hemmamarknad och EU är dess största handelspartner. Sveriges export motsvarar ungefär hälften av landets BNP, varav cirka tre fjärdedelar går till EU:s inre marknad. En välfungerande inre marknad är av yttersta vikt och en grundförutsättning för svensk industris globala konkurrenskraft. Centralt för den inre marknadens funktionssätt är den fria rörligheten och lika konkurrensvillkor länder och företag emellan. Samtidigt genomgår EU en period av låg tillväxt och redan år 2024 beräknas 85 procent av den globala tillväxten skapas utanför EU. Tillväxten i Europa är därmed nära sammankopplat med tillgången till en öppen och regelbaserad global marknad.

”EU:s inre marknad är svensk industris hemmamarknad och EU är dess största handelspartner.”

Den svenska industrin består mestadels av globala företag som är beroende av tillgången till globala marknader och värdenätverk. Det ställer krav på välfungerande leverantörsled och mervärdeskapande forsknings- och innovationsarbeten med tredjeländ. Brutna globala leverantörskedjor inom vissa industrigrenar under det inledande skedet av pandemin gav upphov till en politisk diskussion om att flytta tillbaka produktionen till hemmamarknaden. Detta är inte rätt väg framåt.

Det var tack vare mångfalden i industrins globala leverantörskedjor som sårbarheten begränsades när leverantörskedjorna inom EU bröts. Det måste även fortsättningsvis vara upp till företagen att göra riskbedömningar, organisera leverantörskedjor och förlägga produktionen där det är mest gynnsamt. Alternativet är ökade kostnader och att företag väljer att etablera sig utanför EU. Störningar i leverantörskedjor är inte ett skäl att ge efter för ekonomisk nationalism, utan snarare ett incitament för att stödja fortsatt diversifiering genom en aktiv frihandelspolitik.

Samtidigt går EU:s industripolitiska utveckling delvis i motsatt riktning och Coronapandemin har förstärkt befintliga trender. Med Storbritanniens utträde ur EU försvann en stark röst för fri konkurrens på en öppen marknad. Mindre länder som Sverige har fått allt svårare att påverka utvecklingen när inflytelserika industrinationer som Frankrike och Tyskland sluter sig samman och driver på för en ökad grad statlig intervention i den europeiska ekonomin. Med en tilltagande global konkurrens, karaktäriserad av mindre tillit och en upplevd sårbarhet i världshandeln i kölvattnet av pandemin, uppvisar stora regionala handelsblock alltmer protektionistiska tendenser.

Grundstenarna för EU-kommissionens industristrategi är koncepten strategisk autonomi och resiliens. Detta syftar till att minska beroendet av omvärlden genom att stärka den europeiska industrins självförsörjningsgrad och motståndskraft mot störningar i världshandeln. Den svenska industrin ser mycket kritiskt på denna inriktning och har tidigare varnat för att en ökad grad statlig intervention i den europeiska ekonomin riskerar att snedvrیدا konkurrensen på den inre marknaden. Det missgynnar särskilt innovativa mikro-, små-, och medelstora företag som är vitala för industrins marknadsdrivna ekosystem. Inriktningen riskerar att begränsa industrins innovationsförmåga och konkurrenskraft. Riktade offentliga satsningar i utvalda teknologier riskerar att göra värdekedjor ännu mer sårbara för störningar i världshandeln. Regeringen har en viktig uppgift att vara aktiv och påtala när insatser på EU-nivå och dess medlemsländer kan störa marknadens funktion till skada för svenska industri. Detta i sig bygger på en nära och fortlöpande dialog med industrin.

Grunden för EU:s industripolitik bör istället vara att skapa bästa möjliga förutsättningar att bedriva näringsverksamhet i Europa. På så vis attraherar vi investeringar och etableringar inom unionen. EU:s handelspolitik bör syfta till att ta bort handelshinder, skapa marknadstillträde, möjliggöra för företag att diversifiera och ge lika spelregler för länder inom såväl som utanför EU. Detta uppnås bäst genom en aktiv och ambitiös frihandelspolitik. EU:s utgångspunkt bör vara att i första hand försöka nå multilaterala överenskommelser inom Världshandelsorganisationen (WTO) och i andra hand förhandla fram bilaterala handels- och investeringsavtal för att liberalisera handeln.

”Grunden till industrins globala konkurrenskraft är en välfungerande inre marknad med tillgång till globala marknader.”

I brist på multilaterala eller bilaterala överenskommelser kan EU komma att införa nya handelspolitiska skyddsinstrument för att värna konkurrensen globalt och på den inre marknaden. Det är viktigt att de är kompatibla med WTO:s regelverk och att dessa inte drivs av protektionistiska syften för att inte leda till motreaktioner från tredjeländ. Målet bör vara att de på sikt ska underlätta multilaterala eller bilaterala överenskommelser. Den sammanvägda effekten av verktygen får inte bli orimligt administrativt betungande för europeiska företag. EU måste även kontinuerligt utvärdera nya avtal som kan initieras eller uppdateras samt verka för att slutna avtal ratificeras och befintliga avtal implementeras i praktiken och därmed efterlevs. Grunden till industrins globala konkurrenskraft är en välfungerande inre marknad med tillgång till globala marknader. Istället för offentliga satsningar i politiskt utpekade sektorer och teknologier vill vi se en industripolitik som stärker strukturella byggstenar på systemnivå för en välfungerande inre marknad, för en långsiktigt och hållbart konkurrenskraftig industri.

Vidare behöver EU:s breda hållbarhetsstrategi, den europeiska gröna givna, genomföras på ett sätt som bidrar till EU:s ekonomiska återstart. Industrin välkomnar intentionerna bakom den gröna givna men oroas av tendensen att den i praktiken domineras av nya regleringar. Fokus behöver ligga på helheten där ekonomisk hållbarhet och global konkurrenskraft ska stärkas i takt med klimatomställningen.

Sverige behöver nu en strategi för att påverka EU:s utveckling. Det förutsätter en nära och fortlöpande dialog med svensk industri för att aktivt undvika åtgärder på EU-nivå och medlemsstatsnivå som riskerar att störa marknadens funktion. Vi anser att målet ska vara att göra EU till världens mest konkurrenskraftiga region.

Våra förslag:

- Utforma en gemensam europeisk industripolitik som skapar förutsättningar för innovation och fri konkurrens.
- Verka för en strikt tillämpning av EU:s konkurrens- och statsstödsregler, för att gynna framväxten av innovativa företag.
- Prioritera teknikneutrala och behovsanpassade satsningar i forsknings- och utvecklingsprogram med konkurrens i öppna utlysningar; snarare än riktade satsningar som snedvrider konkurrensen.
- Skapa ett regelverk som kan anpassas efter den senaste teknologiska utvecklingen, baserat på marknadsdrivna standarder.
- Satsa på framtidssäker digital infrastruktur som möjliggör för grön omställning.
- Driv en ambitiös politik för fri och rättvis handel och som skapar marknadstillträde i tredje land.
- Verka för ett välfungerande WTO och en regelbaserad internationell handel.

V. Sverige ska vara ett av världens mest konkurrenskraftiga länder

Industrins betydelse för samhället och vårt välbefinnande har på senare år återigen blivit tydlig. Sverige är och förblir ett land som vilar på en industriell bas. Genom att se till att industrin har rätt förutsättningar att utvecklas kan resten av samhället följa med i den positiva spiral som följer på ekonomisk tillväxt. Grundbulten i den utvecklingen är konkurrenskraft.

Den omställning av samhället som krävs för att möta klimatmålen gör det än mer angeläget att sätta fokus på hur industrins utveckling kan underlättas genom politiska reformer. Omställningen bjuder på stora möjligheter.

Vi i Sverige har utmärkta förutsättningar att agera banbrytare i den globala omställningen. Våra industriföretag producerar varor och utvecklar processer som hela världen är intresserade av. Nu gäller det att se till att bereda väg för dessa satsningar, att bejaka investeringar och se till den stora bilden och inte fastna i förlegade intressekonflikter.

Här spelar politisk handlingskraft en avgörande roll. Det är dags att lämna synsättet att industriell verksamhet är ett klimatproblem som måste begränsas. Industrin i Sverige har i själva verket unikt goda förutsättningar att leverera lösningar på både Sveriges och världens klimatutmaningar. Låt oss inte tappa den möjligheten, låt oss istället tillsammans skapa världens bästa klimat för den industri som visar vägen i klimatomställningen.

Nu börjar arbetet för att framtidssäkra industrinationen Sverige.

byggmaterial
industrierna

grafiska
FÖRETAGEN

GÖN
RUA
ARBETSGIVARE

IKEM
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

INDUSTRI
ARBETSGIVARNA

Jernkontoret

LIVSMEDELSFÖRETAGEN

SBMI
Sveriges Bergmaterialindustri

Skogs
Industrierna

SveMin

Teknikföretagen

TEKO | SVERIGES TEXTIL-
& MODEFÖRETAG

tmf
TRÄ- OCH MÖBELFÖRETAGEN

ÅTERVINNINGSDIENSTEN
INDUSTRIERNA